

نقش اکوتوریسم در فرصت‌های شغلی و افزایش درآمد (نمونه موردی: شهرستان خوانسار)

چکیده

اکوتوریسم سازگارترین نوع توریسم است. امروزه صنعت گردشگری یکی از اشتغال‌زاترین و درآمدزاترین صنایع به‌شمار می‌رود. شهرستان خوانسار با داشتن ویژگی‌های خاص اکوتوریسم (عمدتاً در زیرگونه‌های پارک طبیعی، جنگل و دشت، رودخانه و دریاچه، آبشار، چشمه و غار توزیع شده، از این جاذبه‌ها دشت لاله‌های واژگون را می‌توان نام برد که عملکردی در سطح ملی دارد) می‌تواند نقش خود را در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با توجه به موقعیت جغرافیایی آن ایفا نموده و از این صنعت به منظور فراهم کردن فرصت‌های شغلی (اشتغال‌زایی)، افزایش درآمد ساکنین در منطقه بهره‌برد. هدف پژوهش حاضر، بررسی اثرات گردشگری اکوتوریستی و تحلیل قابلیت‌های مزبور در توسعه منطقه و توسعه فرصت‌های اشتغال و افزایش درآمد است. در این راستا، پژوهش حاضر براساس اطلاعات آماری و مشاهدات میدانی از نقاط جاذب اکوتوریستی در زمان پیک گردشگری منطقه و تجزیه و تحلیل آن در نرم افزار آماری SPSS، صورت گرفته است. حجم نمونه با توجه به رعایت حداقل نمونه در تحقیق توصیفی زمینه یاب و پیمایشی تعداد ۱۰۰ پرسشنامه از گردشگران پر شده و تعداد ۲۰ پرسشنامه از مسئولین مرتبط با زمینه پژوهش پر شده است.

نتایج آزمون آماری (Tes Binomial) در مورد تأثیر نقش گردشگری منطقه در فرصت‌های اشتغالی و همچنین افزایش درآمد حاکی از این امر است که گردشگری در شهرستان خوانسار نه تنها در منطقه باعث ایجاد فرصت‌های اشتغالی (۱۰/۲) و افزایش درآمد گردیده، بلکه دارای یک همبستگی بین گردشگری منطقه با فرصت‌های شغلی (۵۹/۰). ضریب همبستگی) و همبستگی گردشگری با افزایش درآمد (۵۶/۰). ضریب همبستگی) می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: اشتغال، اکوتوریسم، شهرستان خوانسار، گردشگری.

مقدمه

گردشگری به طور کامل و اکوتوریسم به طور خاص دارای پیامدهای اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و زیست‌محیطی می‌باشد. شناخت ابعاد اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، محیطی و سیاسی گردشگری برای برنامه‌ریزی این فعالیت در سطوح گوناگون جغرافیایی ضروری است (معصومی، ۱۳۸۱، ۲۲).

توسعه فعالیت توریستی، غالباً منوط به وجود جاذبه‌های متنوع طبیعی، فرهنگی و تاریخی است. کشورهای پیشتاز در بخش گردشگری یا به لحاظ قدمت تاریخی خود (یونان، ایتالیا، اسپانیا، مصر و ...) و یا به لحاظ چشم اندازها برتر طبیعی مانند دریاچه‌ها، سواحل آفتابی، کوهستان‌های پربرف (سوئیس، نروژ، فرانسه و ...) و یا به لحاظ تلفیق این عناصر با یکدیگر و ایجاد برخی جاذبه‌های مصنوعی و همچنین ایجاد ساختاری سازمانی و فراهم آوردن بستر سرمایه‌گذاری‌های گسترده توانسته‌اند به تقاضای وسیعی از نیازهای جهانگردی پاسخ داده و از اثرات و دستاوردهای آن نیز به همان نسبت بهره‌مند شوند (مختاری ملک آبادی، ۱۳۸۲، ۶). آنچه مسلم است، طبیعت‌گردی موجب ایجاد بازار کار پررونق در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه می‌گردد (ای. فنل، ۱۳۸۵، ۱۶). امروزه از صنعت گردشگری به عنوان یک بازوی قدرتمند جهت افزایش درآمد و فقرزدایی کشورهای در حال توسعه نام برده می‌شود (مهدی نژاد و سقایی، ۱۳۸۳، ۵۳). اکوتوریسم یکی از الگوهای فضایی گردشگری در عصر پسامدرن است و این در حالی است که از نظر اقتصادی نیز اکوتوریسم، پویایی اقتصاد جوامع محلی را سبب می‌شود.

رشد جمعیت کشور، طی چنددهه اخیر و افزایش جمعیت جوان آن لزوم توجه به راهکارهای جدید برای ایجاد اشتغال در کشور را نمایان می‌سازد. وجود توان‌های مختلف گردشگری در سطح کشور و استفاده از این توان‌ها در جهت ایجاد درآمد و اشتغال می‌تواند یکی از این راهکارهای اشتغال‌زایی باشد (پوراحمد و تحریریان، ۱۳۷۹، ۵۷). شهرستان خوانسار به جهت دارا بودن توان‌ها و جاذبه‌های چشمگیر گردشگری و اکوتوریسمی آن موقعیت خاص جغرافیایی خود و واقع شدن بین دو قطب بزرگ جمعیتی اصفهان و تهران، داشتن آب و هوایی مطبوع و دلپذیر، بهره‌مندی از مناظر چشم نواز طبیعی همچون آبشارها، چشمه‌ها و دشت‌های لاله و ازگون و... شناخته شده است. شهرستان خوانسار، ۲/۹ درصد از جاذبه‌های گردشگری استان را در خود جانیابی نموده است که با ۲ جاذبه طبیعی خود (جدول ۱)، ۵/۸ درصد از مجموع جاذبه‌های طبیعی استان در سطح ملی و محلی را دارا می‌باشد (مهندسین مشاور شهر و خانه، ۱۳۸۸). از این رو برای ایجاد اشتغال مخصوصاً برای جمعیت جوان می‌توان از این صنعت به عنوان راهکاری در این جهت سود جست.

جدول ۱) دو جاذبه طبیعی خاص در سطح ملی و محلی منطقه

ردیف	نام جاذبه	موقعیت	نوع جاذبه	دوره تاریخی	بُرد جاذبه	توضیحات
۱	دشت لاله‌های وازگون	مسیر خوانسار به اصفهان، ۱۵ کیلومتری شهر خوانسار	طبیعی	-	ملی	رویش هزاران لاله وازگون در وان هر بهار در دشت زیبای گلستان کوه جلوه بی‌نظیر و کمپاب طبیعت در ایران را نمایان می‌کند. گلستان کوه در وسعتی افزون بر یک هزار هکتار در منطقه سردسیر غرب استان اصفهان قرار گرفته و رویشگاه گل منحصر به فرد و کمیاب "لاله‌های وازگون" و انواع دیگری از گیاهان مرتعی خودرو است. لاله وازگون برخلاف سایر گونه‌های لاله و سایر گل‌ها، از ساقه به سوی زمین برکشته است و بدین سبب نامش را وازگون نهاده‌اند و برخی نیز به سبب آن‌که در میان گلبرگ‌هایش همواره قطره‌ای جزی است، بدان گل اشک نیز می‌گویند. از مجموع ۱۲ گونه گل تزئینی لاله، "لاله وازگون" گل بومی سرزمین ایران است که در قرن شانزدهم میلادی به اروپا برده شد و در اقلیم مناسب قاره سبز پیورش یافت.
۲	چشمه خوانسار	۱۵۰ کیلومتری غرب اصفهان	طبیعی	-	محلی	این چشمه در نزدیکی شهر خوانسار قرار دارد و بی آن ۴۰ لیتر در ثانیه است و دارای امکانات رفاهی از جمله هتل می‌باشد.

بررسی توزیع نسبی جمعیت استان، در گروه‌های سنی در سال ۱۳۸۵ نشان می‌دهد، از کل جمعیت این استان ۱۰۷۱۸۱ نفر (معادل ۲۲/۱ درصد) در گروه سنی ۱۴-۰ ساله، ۳۲۸۸۵۱۲ نفر (معادل ۷۲/۱ درصد) در گروه سنی ۶۴-۱۵ ساله و ۲۶۳۵۶۳ نفر (معادل ۵/۸ درصد) در گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر قرار داشته‌اند. همچنین توزیع نسبی جمعیت شهرستان خوانسار در گروه‌های سنی سال ۱۳۸۵ نشان می‌دهد که از کل جمعیت این شهرستان ۶۱۵۸ نفر (معادل ۱۸/۹

درصد) در گروه سنی ۱۴-۰ ساله، ۲۲۶۳۲ نفر (معادل ۶۹/۶ درصد) در گروه سنی ۶۴-۱۵ ساله و ۳۷۲۵ نفر (معادل ۱۱/۵ درصد) در گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر قرار داشته‌اند. این مقایسه، نشانگر تمرکز جمعیت در گروه سنی ۶۴-۱۵ ساله بوده که جمعیت در سنین کار و فعالیت می‌باشند (سالنامه آماری استان اصفهان، ۱۳۸۵).

بدین ترتیب برنامه‌ریزی اشتغال در این شهرستان با توجه به معضل بیکاری و ساختمان سنی جامعه ضروری می‌باشد. براساس نتایج سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵، میزان بیکاری در شهرستان مورد مطالعه ۸/۲ درصد است. لذا بهره‌گیری از پتانسیل‌های گردشگری در شهرستان خوانسار با عنایت بر جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی آن در راستای ایجاد رفاه اجتماعی و اقتصادی قویاً توصیه می‌شود.

موضوع اشتغال و دستیابی افراد به شغل مورد نظر از اساسی‌ترین نیازهای یک جامعه محسوب می‌شود. بیکاری به عنوان یک پدیده مخرب اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی مطرح بوده و رفع آن همواره، از جمله دغدغه‌های اساسی برنامه‌ریزان بوده است (کرباسی و همکاران، ۱۳۸۷، ۳۱). هنگامی که نرخ بیکاری از حد خاصی فراتر می‌رود، به سادگی می‌توان دریافت که بخش‌های مختلف اقتصاد دچار ناکارآمدی و کارکرد نامناسب است و بدین ترتیب، راه حل اساسی و منطقی برطرف کردن مشکل بیکاری در کشوری همچون ایران، سامان بخشیدن به وضعیت فروبسته ارکان مهم اقتصاد آن است (غروی نخجوانی، ۱۳۸۱، ۱۷۱). کشور ایران با بحران شدیدی در زمینه اشتغال و بیکاری دست به گریبان است. عدم تعادل بر عرضه و تقاضای نیروی کار به‌طور نگران‌کننده‌ای حاکم شده است. به گونه‌ای که نرخ بیکاری از ۹/۱ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۱۴/۲ درصد در سال ۱۳۸۰ رسیده است (زاهدی مازندرانی، ۱۳۸۳، ۴۳). همچنین براساس داده‌های رسمی کشور، نرخ بیکاری سال ۱۳۸۵، حدوداً ۱۴/۲۸ درصد بوده است. از این رو صنعت گردشگری می‌تواند زمینه‌ای پویا در جهت رفع این معضل به‌شمار آید.

از سوی دیگر، درآمد حاصل از گردشگری در سطح بین‌المللی سرعتی بیش از تجارت جهانی داشته و در حال حاضر از نظر ارزش صادراتی درصد بسیار بالایی را تشکیل می‌دهد. ۱۰/۹ درصد از کل تولید ناخالص جهانی متعلق به صنعت گردشگری است و ۱۱/۴ درصد از کل سرمایه‌گذاری‌های جهانی تقریباً معادل ۷۰۰ میلیارد دلار به صنعت گردشگری متعلق است. گردشگری با رقمی نزدیک ۳/۴ تریلیون دلار، سالانه به عنوان بزرگ‌ترین صنعت مطرح است و ۱۱ درصد از تولید ناخالص داخلی^۱ را در بر دارد (اطلس «گردشگری»، ۱۳۸۱، ۶).

توان‌ها و قابلیت‌های اکوتوریستی، زمینه‌های پویا و فعالی را جهت توسعه ارابه می‌نماید. بررسی جغرافیای طبیعی ایران و نیز امکان‌سنجی هر کدام از جاذبه‌های اکوتوریستی قابل سرمایه‌گذاری در کشورمان، بیانگر آن است که اکوتوریسم در ایران یک منبع اقتصادی کم‌نظیر، خاص، بسیار مستعد و البته رها شده به حال خود است. این تنوع جغرافیایی، زیست‌گونه‌های بسیار متفاوت گیاهی و جانوری را در ایران فراهم کرده است؛ آن‌چنان که ایران یکی از چند کشور بهره‌مند از تنوع زیستی کامل (داشتن چهار فصل و زیست‌گونه‌های اصلی گیاهی و جانوری) در جهان به‌شمار می‌آید. این امر به معنای آن است که در ایران زمینه برای هر گونه سرمایه‌گذاری اکوتوریستی به ویژه در قطب‌های اکوتوریستی کشور

¹ Gross

(محصول ناخالص داخلی برابر است با ارزش مجموع کالاها و خدماتی که در قلمرو داخل کشور تولید می‌شود)

فراهم است و منابع مورد اتکا، آن‌چنان دردسترس است که اغلب حتی نیازی به مضاعف‌سازی آنها وجود ندارد. از این نظر توان بالقوه اکوتوریسم ایران بسیار افزون‌تر از دیگر بخش‌های توریسم است.

ضرورت و اهمیت انجام این تحقیق، از آن جا ناشی می‌شود که شهرستان خوانسار با داشتن ویژگی‌های خاص اکوتوریسمی نقش چندانی در زمینه‌های اقتصادی منطقه ایفا ننموده و متأسفانه تاکنون این جاذبه‌های متنوع و ارزشمند طبیعی و انسانی کمتر مورد توجه برنامه ریزان گردشگری قرار گرفته است.

مبانی نظری پژوهش

امروزه گردشگری یکی از امیدبخش‌ترین فعالیت‌هایی است که از آن به‌عنوان گذرگاه توسعه^۱ یاد می‌کنند (Swarbrook, 1998, 203). گردشگری در بسیاری از موارد به عنوان صنعتی در حال رشد سریع تلقی می‌شود. براساس گزارشات سازمان جهانی گردشگری، گردشگری بین‌المللی تا سال ۲۰۱۰ تقریباً رشدی معادل ۴ درصد در سال را تجربه خواهد کرد (World Tourism Organization, 1996). با توجه به اطلاعات و پیش‌بینی‌های بیان شده توسط شورای گردشگری و سفر جهانی (WTTC)، برآورد شده در سال ۲۰۱۱، اثرات غیرمستقیم گردشگری در کشورهای مختلف در حد ۶٪ درصد از کل تولید ناخالص داخلی آنها است (Vellas, 2011, P.6). علیرغم سختی اندازه‌گیری، طبیعت‌گردی به عنوان سریع‌ترین بخش در حال رشد گردشگری به حساب می‌آید (Buckley, 1994, P. 630).

اکوتوریسم، به عنوان مفهومی که بر پایه ایده‌آل‌های حفاظت از محیط زیست و توسعه پایدار است، رواج جهانی دارد (پیراسته و جوزی، ۱۳۸۶، ۸۸). واژه اکوتوریسم در سال ۱۹۸۳، توسط هکتور سبالو و لاسکورین^۲ به کار گرفته شد. در ابتدا، به منظور شرح و توصیف سفرهای متکی بر طبیعت به مناطق کم و بیش بکر مانده و همراه با تأکید بر اطلاعات و معلومات به کار گرفته شد (جنتی، ۱۳۸۲، ۱۶۵).

مجمع بین‌المللی اکوتوریسم، در سال ۱۹۹۱ نخستین تعریف خود از اکوتوریسم را چنین ارائه داد: «اکوتوریسم، مسافرت به منابع طبیعی همراه با مسئولیت است که موجب حفاظت و حمایت از محیط زیست و بهبودبخشیدن به سطح زندگی مردم محلی (بومی) از نظر ایجاد فرصت‌های اشتغال و ایجاد درآمد می‌شود» (Hvenegaard.clen, 1994, p.25). زیففر در کمیسیون بین‌المللی حفظ منابع طبیعی و آشنیگتن در سال ۱۹۸۹ اکوتوریسم را چنین بیان می‌کند: «اکوتوریست شیوه‌های نابودی حیات وحش و منابع طبیعی را تجربه کرده و از طریق ابزارهای کاری و مالی با هدف بهره‌گیری مستقیم در جهت حفاظت از منطقه و رفاه اقتصادی ساکنین محلی در مناطق بازدید شده، تلاش می‌کند» (Ziffer, 1989).

- اثرات اشتغال‌زایی این صنعت

اکوتوریسم به تنوع زیستی، ارزش اقتصادی می‌دهد و اکوتوریست‌هایی که همه ساله به مناطق طبیعی جذاب (کنیا در آفریقای شرقی) مسافرت می‌کنند، سالانه میلیون‌ها دلار به کشور میزبان ارز وارد کرده و برای بسیاری از مردم محلی اشتغال ایجاد می‌کنند (زاهدی، ۱۳۸۵، ۹۱).

مجموعه فعالیت گسترده‌ای که گردشگری در کشورها ایجاد می‌کند، بیش از هر فعالیت اقتصادی دیگر فرصت‌های شغلی فراهم می‌آورد. این بدان علت است که اصولاً گردشگری صنعتی خدماتی است که نیاز به تعداد زیادی نیروی

1 - Tourism passport to development

2 - Hector Ceballos, Lascurain

انسانی در مقایسه با سایر بخش‌ها دارد. نسبت کارکنان این صنعت در برابر منابع سرمایه‌گذاری شده، بسیار بالاست. به عبارت دیگر، گردشگری صنعتی کارطلب و اشتغال‌زا است (محللاتی، ۱۳۸۰، ۱۸۸).

فعالیت‌های صنعت گردشگری، عمدتاً شامل صنایع ساختمان، صنایع غذایی، بخش تجارت جهانگردی، صنعت حمل و نقل، مراکز فروش کالاهای سوغاتی و هدایا، صنایع دستی و مراکز تفریحی می‌باشد. شرکت‌هایی که به صورت مستقیم اشتغال‌زایی می‌کنند، آنهایی هستند که کارکنانشان با گردشگران در تماس هستند و به صورت مستقیم با تجربه-های جهانگردان سروکار دارند. شرکت‌هایی که به صورت غیرمستقیم اشتغال‌زایی دارند، آنهایی هستند که با شرکت‌هایی که به طور مستقیم اشتغال‌زایی می‌کنند، در ارتباط‌اند. بدین ترتیب، اشتغال‌افزاینده از مشاغل مستقیم و غیرمستقیم بخش گردشگری در اقتصاد ملی شکل می‌گیرد. به طور کلی، صنعت گردشگری با اشتغال‌زایی مستقیم و غیرمستقیم و همچنین اشتغال‌افزاینده موجب می‌شود که درصد بالایی از نیروی کار به استخدام درآیند (گی، وای، چاگ، ۱۳۸۲، ۲۵۶).

در روستاها و مناطق خوش آب و هوا و در جوار آثار تاریخی متروکه، بخش‌های خصوصی یا دولتی می‌توانند با ایجاد امکانات تفریحی و پذیرایی و به خدمت گرفتن جوانان روستایی، از هجوم سیل آسای روستاییان به سوی مراکز شهری که بازارشان از نیروی کار اشباع است، جلوگیری کنند و از این طریق، گامی مؤثر در جهت کاهش میزان بیکاری در کشور برداشته و از خالی شدن و ویرانی روستاها و انباشتگی ناهنجار شهرها از جمعیت جلوگیری کنند (محللاتی، ۱۳۸۰، ۸۵).

– اثرات بر افزایش درآمد

منافع اقتصادی و اجتماعی طبیعت‌گردی بسیار چشمگیر می‌باشد. برخلاف توریست‌های قراردادی، اکوتوریست‌ها پول بیشتری می‌پردازند و توقع کمتری دارند. اکوتوریست‌ها به تسهیلات اقامتی، سرویس‌های پذیرایی در رستوران‌های لوکس نیاز ندارند و بدین ترتیب اکوتوریست‌ها تفاوت‌هایی عمده با توریست‌ها دارند. اکوتوریست‌ها جهت استفاده از تنوع زیستی یک کشور یا پارک ملی پول می‌پردازند و مبالغ بیشتری جهت حفاظت از محیط زیست و ارتقای سطح زندگی اهالی محلی می‌پردازند. این در حالی است که تسهیلات رفاهی و امکانات اقامتی کمتری نسبت به توریست‌های معمولی طلب می‌کنند. به عنوان مثال، منطقه جنگلی دور افتاده "مونته ورده"^۱ در کاستاریکا، سالانه ۱۵ هزار نفر بازدیدکننده دارد و هر یک از اکوتوریست‌ها مبلغی ورودی اضافی می‌پردازند تا صرف نگهداری هر چه بیشتر منطقه شود. بسیاری از کشورها درآمد بسیار بالایی از اکوتوریسم دارند، به طوری که می‌توانند از این درآمد برای بهتر ساختن وضع زندگی و معیشتی مردم حداکثر استفاده را ببرند. اغلب کشورهای آفریقایی از این دست هستند (ذاکری، ۱۳۸۲، ۱۷).

اکوتوریسم یکی از الگوهای فضایی گردشگری در عصر پسامدرن است و این در حالی است که از نظر اقتصادی نیز اکوتوریسم، پویایی اقتصاد جوامع محلی را با ایجاد اشتغال و درآمد سبب می‌شود.

مجموع درآمد ناشی از گروه‌های گردشگری، به‌ویژه گردشگران اکوتوریسم در آمریکای لاتین، آفریقا و اندونزی حدود ۵۵ میلیارد دلار می‌باشد. در برزیل مسافرت به طبیعت بزرگ‌ترین منبع درآمد برای کشور محسوب می‌شود. در

^۱ - Monte verde

بخش جنوبی و مرکزی آفریقا مثل رواندا^۱ اکوتوریسم سومین و بزرگترین منبع ارزآور به حساب می آید. بیشتر این رقم توسط گردشگران صخره نوردی به کوه‌های کوریل^۲ در ۱۹۷۰ نصیب کشور شده است (قره نژاد، ۱۳۸۶، ۲۲۸).

موفقیت اکوتوریسم در گرو تهیه یک برنامه ریزی جامع بین بخش دولتی و بخش خصوصی می باشد (Fennel and Engles, 1990, p.23). در این میان شناختی صحیح از قابلیت‌های اقتصادی، زیست محیطی و فرهنگی مناطق مختلف به منظور برنامه ریزی توسعه اکوتوریسم، امری ضروری است. توسعه توان‌های اکوتوریسم باید به صورت هماهنگ و مکمل در سطح مناطق صورت پذیرد تا تعادل در بهره‌برداری از منابع طبیعی به طور منطقی محقق شود. براین اساس و با توجه به وجود پتانسیل‌ها و وجود جاذبه‌های گردشگری طبیعی، قابلیت‌های اکوتوریسم شهرستان خوانسار مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

داده‌ها و روش پژوهش

شیوه کار در این پژوهش، ترکیبی از روش‌های کتابخانه‌ای، تحلیلی، همبستگی و میدانی است. برای دستیابی به هدف پژوهش، پس از بررسی جاذبه‌های گردشگری منطقه به منظور تعیین پتانسیل‌های موجود از نظر جذب اکوتوریسم و توسعه فرصت‌های اشتغالی و افزایش درآمد و آشنایی با مشکلات و موانع در توسعه اکوتوریسم و راهکارهای توسعه اکوتوریسم در شهرستان خوانسار تعدادی پرسشنامه تهیه، تنظیم و توزیع شد. سپس اطلاعات جمع آوری شده در نرم افزار SPSS، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

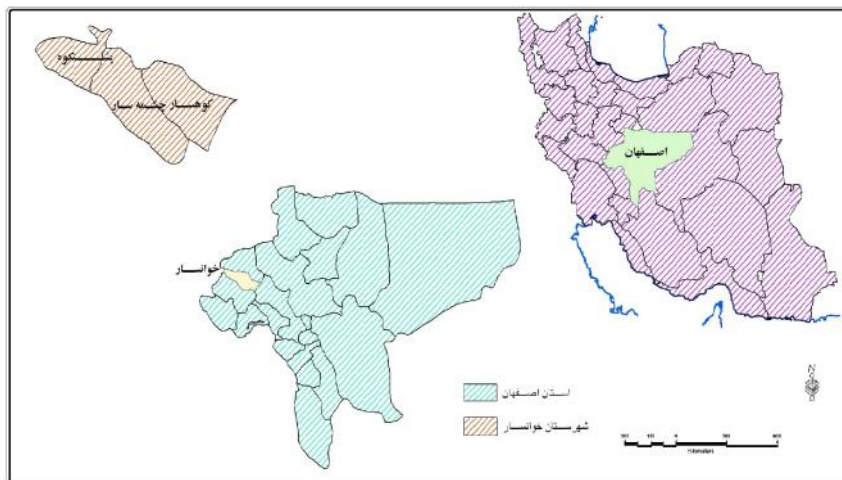
در این پژوهش، به دو فرضیه پرداخته شده است: ۱- به نظر می‌رسد، گردشگری، به خصوص اکوتوریسم ایجاد فرصت‌های شغلی در شهرستان خوانسار را در پی خواهد داشت. ۲- به نظر می‌رسد، گردشگری، به خصوص اکوتوریسم باعث افزایش درآمد در شهرستان خوانسار خواهد شد. با توجه به رعایت حداقل نمونه در تحقیق توصیفی زمینه‌یاب و پیمایشی، تعداد ۱۰۰ پرسشنامه از گردشگران و تعداد ۲۰ پرسشنامه از مسئولین مرتبط با زمینه پژوهش پر شده است.

قلمرو پژوهش

خوانسار از شهرستان‌های استان اصفهان است که با مساحت ۹۲۲ کیلومتر مربع و در فاصله ۱۷۰ کیلومتری شمال غرب اصفهان واقع شده است. متوسط ارتفاع این شهرستان ۲۳۰۰ متر از سطح دریا می‌باشد. خوانسار از شمال به شهرستان نجف‌آباد و فریدن و از غرب هم به شهرستان فریدن منتهی می‌شود (سالنامه آماری، سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۷۵). شهر قدیمی خوانسار که در حال حاضر مرکزیت شهرستانی به همین نام را برعهده دارد، در شمال غربی استان اصفهان واقع شده و از سمت شمال و شرق به شهرستان گلپایگان، از غرب با شهرستان فریدن همجوار می‌باشد. شهر خوانسار به لحاظ مختصات جغرافیایی در ۳۳°۱۳' عرض شمالی در ۵۰°۱۹' شرقی و در دامنه ارتفاعات زاگرس شرقی و دره‌ای باریک در دامنه کوه‌های قبله و گلستان کوه قرار گرفته و غنای منابع آب سطحی، وجود چشمه سارها، جوی‌ها و انهار از ویژگی‌های بارز شهر به شمار می‌آیند. نقشه شماره (۱) نمایش فضایی موقعیت شهرستان خوانسار را نشان می‌دهد.

¹ - Rawanda.

² - Montain Gorilla.

شکل (۱) نمایش فضایی موقعیت شهرستان خوانسار

کلمه خوانسار را به چند طریق نگارش و تلفظ می‌کنند؛ از جمله: خانسار «Khansar»، خانسیار «Khanisar»، خونسار «Khunsar»، خوانسار «Khansar» و خوسار «Khusar». کلمه خانسار از دو بخش خان و سار تشکیل شده است. واژه خان، به معنای چشمه است و در گویش‌های گوناگون ایرانی به صورت: خان، کان، کهن، کن، کهنی، کانی، خونی و خانی... بازمانده و به کار می‌رود. واژه خان معانی مختلفی داشته و منظور از خان در کلمه خانسار، چشمه و حوض است، و سار پسوندی است که به معنای کثرت، انبوهی و فراوانی به کار برده می‌شود (میر محمدی، ۱۳۷۲، ۷۲).

جاذبه‌های گردشگری

شهرستان خوانسار از نظر گردشگری منطقه ای- ملی و بین‌المللی موقعیتی بسیار عالی دارد. وجود درختان سر به فلک کشیده خوانسار و وفور آب‌های جاری و چشمه ساران در این منطقه و قرار گرفتن این دره سرسبز در بین ارتفاعات اطراف آن نیز موجب به وجود آمدن اعتدال در آب و هوای خوانسار گردیده است. انبوهی و وفور درختان و باغات میوه در شمال شهر خوانسار، مانع از یکپارچگی و تراکم محله‌های این بخش از شهر گشته است و اغلب مسکن در میان باغات و درختان میوه قرار گرفته است. به عبارت دیگر، خوانسار یک باغ شهر زیباست که تنها در فصل زمستان قادر به رؤیت سیمای ظاهری است و محله‌ها، مسکن و تأسیسات این شهر در میان انبوه درختان قابل رؤیت نمی‌باشند. بنابراین، تعیین و شناخت نواحی با ارزش طبیعی و گردشگری در ناحیه مورد مطالعه به لحاظ نقش و کاربردی که در چرخه بوم‌شناختی و حیات انسان‌ها دارند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این شهرستان دارای شرایط مناسب بیلاقی با تابستان‌های معتدل و زمستان‌هایی نسبتاً سرد است. صدها چشمه جوشان، دره خوانسار را سرسبز و خرم ساخته و بر لطافت هوایش افزوده است. آب و هوای خوانسار نوعی آب و هوای کوهستانی و نیمه‌صحرائی است که وجود چشمه ساران، رودخانه و باغ‌ها و زمین‌های کشاورزی به کیفیت آن افزوده است (راهنمای گردشگری خوانسار، ۱۳۸۵، ۳).

جاذبه‌های طبیعی

پارک سرچشمه

پارک سرچشمه، در جنوب غربی شهر خوانسار واقع شده است. چشمه مرزنگشت، چشمه پیر و چندین چشمه زیبای دیگر در مجموع چشم اندازی زیبا را مقابل دیدگان میهمانان و گردشگران گشوده است. پارک زیبای سرچشمه، بسیاری از مسافری از راه رسیده را به خود جلب می‌کند و محلی مناسب جهت استراحت آنها در شهر است.

گلستانکوه

گلستانکوه منطقه ای است، سرسبز و خوش آب و هوا و دارای شرایط ییلاقی مناسب که در جنوب شهرستان خوانسار در ۱۵ کیلومتری شهر خوانسار، قرار گرفته است. سرتاسر منطقه گلستانکوه پوشیده از گون‌های گزانگین، پیاز وحشی (موسیر) است. از انواع گل‌های زیبای آن گل‌های لاله، اشک مژگان، انواع لاله‌های سرنگون از جمله سرنگون ایرانی و سرنگون حنایی، لاله بیشه زار، لاله آتشی و لاله کوهی را می‌توان نام برد.

گلستانکوه در فصل بهار پر از گل‌های اشک مژگان یا لاله‌های سرنگون می‌شود. این گل‌ها که در میان بوته‌های گزانگین و حتی بر روی صخره‌ها نیز می‌رویند، خاصیت دارویی دارند. نام اشک مژگان، اشاره به قطرات درشت نوش شیرین آن دارد که از نوشگاه‌های قاعده آن تراوش می‌شود و گونه بسیار نزدیک آن، گل سرنگون گرگانی "Fertillaria-Vaddeana" می‌باشد که در گرگان و خراسان دیده می‌شود.

کوه سول (سیل)

این کوه واقع در ضلع جنوبی خوانسار، رشته‌ای از جبال زاگرس است که شهر در امتداد آن گسترش یافته است. چشمه تک که منظره جالبی در دل این کوه فراهم نموده، منزلگاه با صفایی برای کوه‌پیمایان و مسافران راهی کوه می‌باشد.

پارک طبیعی سنگ شیر

این تفرجگاه زیبا، در محله بیدهند (سنگ شیر)، قرار دارد. عبور رودخانه از کنار درختان و سبزه زاران زیبا، این مکان را به یکی از مکان‌های جذاب برای استراحت و تفریح تبدیل کرده است.

دریاد

منطقه دریاد، واقع در ۵ کیلومتری شهر، در مسیر کوهستانی خوانسار- بوبین قرار دارد. وجود سد خاکی دریاد در کنار طبیعت زیبای کوهستان، گردشگران زیادی را جذب می‌نماید.

گردنگاه

گردنه‌ای است، در غرب شهر خوانسار که گذرگاه قدیمی و کوهستانی بین خوانسار و فریدن بوده و اطراف آن چشم‌انداز زیبایی از طبیعت را به تماشا گذاشته است.

جاذبه‌های تاریخی

در کنار جاذبه‌های طبیعی منطقه مورد مطالعه، وجود جاذبه‌های تاریخی آن نیز برای رونق گردشگری این شهرستان حائز اهمیت می‌باشد. قدیمی‌ترین مدارکی که از سابقه تاریخی خوانسار در دست است، تاریخ مهاجرت دسته‌ای از اقوام یهود به خوانسار و سرگذشت آنها است که به زمان سلطنت کوروش می‌رسد. خوانسار در دوره صفویه یکی از مراکز مهم علم، ادب و صنعت بوده است. سابقه تاریخی این شهر، به بیش از ۱۰۰۰ سال می‌رسد. این شهر از زمان صفویان، یکی از مراکز بزرگ علمی بوده است. مدرسه علوی در این شهر، از همان زمان تاکنون به تربیت طلاب و اهل علم مشغول بوده است و بسیاری از مراجع بزرگ نیز در آنجا تربیت شده‌اند.

بقعه پیر (بابا پیر) و بقعه بابا ترک

قدیمی‌ترین آثار باقی مانده در خوانسار، مقبره‌های بابا پیر در جنوب غربی شهر (پارک سرچشمه) و بابا ترک در شرق خوانسار می‌باشد. هر دو مقبره، دارای گنبد دو پوش و نمای خارجی منشوری است که قاعده آن دوازده ضلعی است. دوازده ضلع نشانه‌ای از دوازده امام و دوازده ترک کلاه صفویه بوده است. بقعه پیر خوانسار، که باستانی‌ترین نماد سرزمین زیبای خوانسار می‌باشد، در اوایل سلطنت صفویه بنا به امر پادشاه وقت ساخته شده است. صاحب بقعه در زمان

حیات خود در جهان اسلام و تشیع به مرحله‌ای از تعالی، تکامل و ترقی رسیده که علما و بزرگان شیعه از علما و عرفا برای کسب فیض به دیدن ایشان می‌آمدند.

مدرسهٔ مریم بیگم صفوی

مریم بیگم صفوی، زوجهٔ شاه طهماسب، مدرسه‌ای در خوانسار ساخته که هنوز باقی است. مدرسهٔ مریم بیگم، قدیمی‌ترین مدرسهٔ علمیه در خوانسار است. این مدرسه حدود هزار و پانصد متر مربع وسعت دارد و در سال ۱۳۰۶ توسط حاجی میرزا محمد تقی خوانساری بنیان نهاده شد. در سال ۱۳۵۴، توسط مرحوم آیت الله سید حسین علوی رحمته الله تعمیر و نوسازی گردیده است.

مسجد جامع شهر خوانسار

مسجد جامع، در جنوب شرقی شهر خوانسار، با سیصد و پنجاه سال قدمت، قدیمی‌ترین مسجد شهر خوانسار با مساحتی حدود سه هزار متر مربع و گچ بری‌های بسیار نفیس به‌ویژه در محراب می‌باشد. این مسجد دارای موقوفات بسیار است. بنای آن را به شهر یارالملک آقا صانع نسبت می‌دهند و سال اتمام آن در سال ۱۱۴۷ می‌باشد.

مقبرهٔ حلیمه و نرگس (دختران بکر)

در خوانسار چند عدد سنگ قبر شامل: یک عدد در شهر خوانسار، دو عدد در روستای قودجان و یک عدد در روستای بیدهند به نام‌های دختران بک یا دختران بکر وجود دارد. این سنگ‌ها دارای شکل خاص بوده و بر روی آنان پنج منشور مربع القاعده به‌طور برجسته حجاری شده است. امامزاده حلیمه و نرگس در ۹ کیلومتری شهر خوانسار، در روستای قودجان قرار دارد و خطوط سنگ قبر آنان به خطوط کوفی و مربوط به قرن سوم هجری است.

امامزاده سید صالح قصیر (اول)

امامزاده سید صالح قصیر، واقع در بیدهند خوانسار با هفت واسطه به امام هفتم شیعیان، حضرت امام موسی بن جعفر (ع) می‌پیوندد.

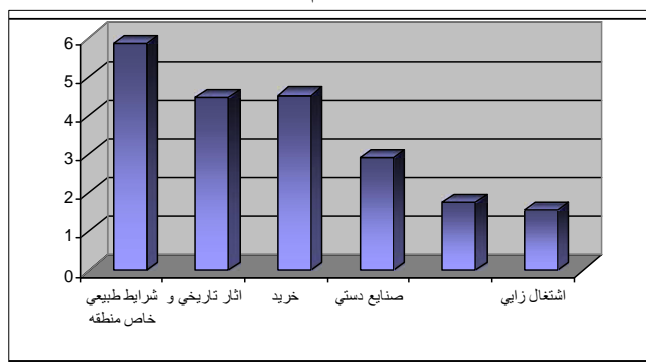
مسجد آقا اسدالله

مسجد مرحوم آقا اسدالله رحمه الله تعالی علیه، در سال ۱۲۵۸ قمری ساخته شده است. قسمتی از آن توسط اسدالله خان و قسمت دیگر آن پس از ده سال به کوشش فرزندش محمد باقر خان ساخته شده است. مسجد آقا اسدالله بر اثر سیل در سال ۱۳۶۶ شمسی، تخریب شد و مجدداً با همت جمعی از مؤمنین خیراندیش و نیکوکار تجدید بنا گردید (میر محمدی، ۱۳۷۸، ۹۹-۸۷).

بحث

براساس پژوهش‌های میدانی و مطابق آمار ارایه شده توسط کارشناسان شهرداری شهرستان خوانسار، شهرستان خوانسار سالانه به‌طور متوسط، پذیرای حدود ۳۰۰۰۰۰ هزار نفر گردشگر (هر ماه حدود ۴۰ هزار گردشگر) می‌باشد. شایان ذکر است که بیشترین تعداد گردشگران در نیمهٔ اول سال (۶ ماهه نخست) و عمدتاً جهت اقامت‌های کوتاه مدت یک یا دو روزه از این منطقه بازدید می‌نمایند. از آنجایی که در ابتدا به سنجش نقش اکوتوریسم در گردشگری منطقه پرداخته شد، یک ارزیابی از علت استقبال گردشگران در منطقه صورت گرفت. در این ارزیابی به عمل آمده بر اساس آزمون آماری فریدمن (Friedman Test)، میانگین رتبه‌ای متغیرها محاسبه و اولویت بندی گردید. لذا شرایط طبیعی خاص منطقه با میانگین رتبه‌ای ۵/۸۵ اولویت اول، خرید محصولات بومی منطقه با میانگین رتبه‌ای ۴/۵۰ اولویت دوم، بازدید از آثار تاریخی و باستانی با میانگین رتبه‌ای ۴/۴۵ اولویت سوم، خرید صنایع دستی با میانگین رتبه‌ای ۲/۹۰ اولویت

چهارم، وجود مراکز علمی با میانگین رتبه‌ای ۱/۷۵ اولویت پنجم و علت شغلی با میانگین رتبه‌ای ۱/۵۵ اولویت ششم را دارند (شکل شماره ۱). پس از محاسبه اولویت‌ها، آزمون آماری مجذور خی Chi-Square جهت مقایسه این امر محاسبه شد. همان‌طور که جدول ۲ نشان می‌دهد، مقدار خی دو مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول با درجه آزادی ۵ و در سطح تشخیص ۰/۰۰۰ = بزرگ‌تر است؛ از این رو، علت استقبال گردشگران در منطقه از اولویت‌های متفاوتی برخوردار است. همان‌طور که مشخص شد، شرایط طبیعی خاص منطقه، مهم‌ترین اولویت می‌باشد. براین اساس می‌توان نتیجه گرفت که شرایط طبیعی خاص منطقه در جذب گردشگران، مهم‌ترین عامل می‌باشد.

شکل ۲) نمایش میانگین رتبه‌ای علت استقبال گردشگران از منطقه

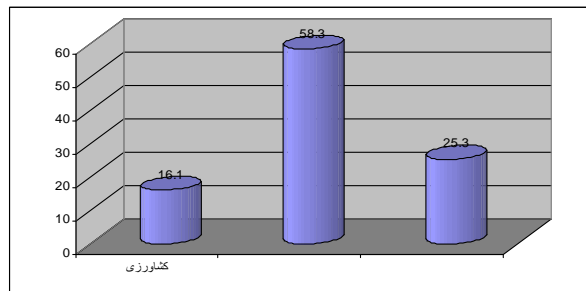
جدول ۲) مقایسه علت استقبال گردشگران از منطقه

Asymp. Sig.	Chi-Square	df	R	$\bar{R}$	n	
.000	83/714	5	۱۱۷	5/85	20	شرایط طبیعی خاص منطقه
			۸۹	4/45	20	اثار تاریخی و باستانی
			۹۰	4/50	20	خرید محصولات بومی
			۵۸	2/90	20	صنایع دستی
			۳۵	1/75	20	مراکز علمی
			۲۱	1/55	20	اشتغال زایی

مجموع شاغلان شهرستان خوانسار، مطابق اسناد سرشماری ۱۳۷۵، تعداد ۴۹۷۰ نفر گزارش شده است. تعداد ۷۹۸ نفر از آنان را کشاورزان و دامداران تشکیل می‌دهند که با سهمی برابر ۱۶/۱ درصد در امور زراعت، باغداری، پرورش دام و زنبور عسل در محدوده شهر یا اطراف آن به حرفه کشاورزی اشتغال دارند (سالنامه آماری استان اصفهان، ۱۳۷۵).

شاغلان در بخش صنعت و زیربخش‌های آن که شامل استخراج، تولیدات صنعتی، صنایع دستی، ساختمان و تولید یا توزیع آب و برق و گاز است، معادل ۱۲۵۸ نفر با سهمی برابر ۲۵/۳ درصد گزارش شده است که بیشترین فراوانی در این گروه، به شاغلان در بخش فعالیت تولیدات صنعتی شامل صنایع دستی (فرش) اختصاص دارد که بالغ بر ۱۲/۹ درصد از سهم مذکور را شامل می‌شود. نقش غالب اقتصادی، برعهده شاغلین در بخش خدمات است که تعداد شاغلان در آن بالغ بر ۲۹۱۴ نفر گزارش شده است که سهمی معادل ۵۸/۶ درصد از کل شاغلان این شهرستان می‌باشد (سالنامه آماری استان اصفهان، ۱۳۷۵). همچنین در آبان ماه ۱۳۸۵، از شاغلان ۱۰ ساله و بیشتر شهرستان، ۳۲/۱۸ درصد در بخش کشاورزی،

۲۷/۷۷ درصد در بخش صنعت و ۳۸/۷۸ درصد در بخش خدمات به کار اشتغال داشته‌اند (سالنامه آماری استان اصفهان، ۱۳۸۵). شکل ۲ توزیع جمعیت شاغل در منطقه مورد مطالعه را نمایش می‌دهد.

شکل ۳) نمایش توزیع جمعیت شاغل در منطقه مورد مطالعه

بخش خدمات، انواع زیربخش‌های مختلف از قبیل فروش و بازرگانی، هتل و رستوران و مراکز پذیرایی، حمل و نقل و انبار داری، امور مالی، بانک و بیمه، امور عمومی ودولتی (کشوری و لشکری)، آموزش و بهداشت، درمان و سایر خدمات را شامل می‌گردد. از لحاظ اقتصادی، مردم شهرستان خوانسار در بخش‌های متنوع اقتصادی فعالیت دارند و غالب آنها به کارهای خدماتی، کشاورزی و پرورش زنبور عسل مشغول‌اند. فعالیت‌های قالیبافی و تهیه شیرینی (گز) نیز رواج دارد (سلطانی، ۱۳۸۷، ۷۸). فعالیت‌های اساسی جوامع که منجر به تولید و بهره‌وری می‌گردد، عمدتاً مربوط به بخش‌های کشاورزی و صنعت می‌باشد. در شهرستان خوانسار، سهم بخش خدمات در میزان شاغلان، بیش از سایر بخش‌ها است. آنچه در این شهرستان حائز اهمیت می‌باشد، این است که قسمت عمده‌ای از شاغلان بخش خدمات، بر پایه مشاغل بخش کشاورزی از قبیل پرورش زنبور عسل (تولید عسل)، باغداری و غیره ایجاد شده است. به عبارت دیگر، فعالیت در بخش کشاورزی، علاوه بر افزایش تولیدات شهرستان در ایجاد شغل نیز مؤثر عمل کرده است.

با توجه به مطالعات میدانی در زمینه اشتغال و درآمد مردم شهرستان خوانسار که فعالیت اشتغالی آنها مستقیماً با موضوع گردشگری در شهرستان مرتبط بوده، تجزیه و تحلیل‌های ذیل در دو قسمت اطلاعات میدانی و تجزیه و تحلیل‌های آماری صورت گرفته است. هر قسمت از این مطالعات، به نحوی بیانگر اهمیت این موضوع در شهرستان خوانسار است.

در شهرستان خوانسار، کل واحدهای تجاری که ارتباط تنگاتنگی با ارائه خدمات به گردشگران دارند، تعداد ۱۶۲ واحد می‌باشد. از این تعداد، ۶۸ واحد در بخش توزیع و فروش عسل فعالیت دارند، ۱۹ واحد عملیات بسته بندی و فروش را توأم انجام می‌دهند، ۷۰ واحد در امر فروش خشکبار (نظیر گردو، بادام و...) فعالیت دارند و در نهایت فروش گز در ۵ واحد صورت می‌پذیرد. قابل ذکر است، قدمت حدود ۸۰٪ واحدهای ذکر شده، بیش از بیست سال می‌باشد. این امر بیانگر پایداری مشاغل یاد شده و اهمیت آنها در اقتصاد منطقه می‌باشد. تعداد این واحدها، سالانه حدود ۸ تا ۱۰ درصد افزایش می‌یابد و بدین ترتیب توسعه مشاغل مرتبط با گردشگری، در ایجاد اشتغال و افزایش درآمد کاملاً مؤثر بوده است. درآمد هر یک از واحدهای تجاری، سالانه حدود ۱۰۰ تا ۱۵۰ میلیون ریال می‌باشد که ۸۵٪ آن، درآمد حاصل از فروش محصولات و تولیدات شهرستان به گردشگران و ۱۵٪ مربوط به فروش به ساکنان بومی است. ملاحظه می‌گردد که بخش قابل توجهی از این درآمد منوط به فعالیت‌های بخش گردشگری است.

با توجه به تحلیل مطرح شده، در ادامه پژوهش جهت سنجش و ارزیابی نقش اکوتوریسم در توسعه فرصت‌های اشتغال و افزایش درآمد شهرستان خوانسار به تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از نرم افزار SPSS و آزمون‌های آماری پرداخته و سپس به بررسی نتایج حاصله از آن پرداخته‌ایم.

جهت ارزیابی نقش گردشگری منطقه در فرصت‌های اشتغالی آزمون آماری Test Binomial بر روی داده‌های نظرسنجی شده در خصوص این امر به عمل آمد (جدول ۳). این آزمون، فرض ۵۰٪ را در دو گروه نشان می‌دهد. فرض کمتر از ۵۰٪ مطلوب نبوده و بالاتر مطلوب می‌باشد. با مقایسه درصد این دو گروه با همدیگر فرض ۵۰٪ در مورد فرصت‌های اشتغالی گردشگری در خوانسار رد شده و نسبت زیادی از پاسخگویان (۷۵٪) گردشگری را تا حد زیاد و بسیار زیاد باعث ایجاد فرصت‌های اشتغال از طریق گردشگری در منطقه می‌دانند و در مقابل تنها ۲۵٪ تأثیر گردشگری را در ایجاد فرصت‌های اشتغال، متوسط و کم ارزیابی نموده‌اند.

جدول ۳) آزمون آماری Tes Binomial فرصت‌های اشتغالی گردشگری در خوانسار

فرصت‌های اشتغال	Category	N	Observed Prop.	Test Prop.	Asymp. Sig. (2-tailed)
Group 1	<= 3	5	.25	.50	.041
Group 2	>3	15	.75		
Total		20	1/00		

همچنین جهت ارزیابی نقش گردشگری منطقه در افزایش درآمد منطقه، آزمون آماری Tes Binomial (جدول ۴) بر روی داده‌های نظرسنجی شده به عمل آمد. این آزمون فرض ۵۰٪ را در دو گروه نشان می‌دهد که فرض کمتر از ۵۰٪ مطلوب نبوده و بالاتر مطلوب می‌باشد. با مقایسه درصد این دو گروه با همدیگر فرض ۵۰٪ در مورد تأثیر گردشگری در اقتصاد خوانسار در حد متوسط رد شده و درصد بالایی از پاسخگویان (۸۰٪) تا حد زیاد و خیلی زیاد گردشگری را در افزایش درآمد مردم منطقه تأثیر گذار می‌دانند. براساس موارد فوق، می‌توان نتیجه گرفت که گردشگری در منطقه باعث رونق اقتصادی می‌گردد.

جدول ۴) آزمون آماری Tes Binomial نقش گردشگری در اقتصاد خوانسار

	Category	N	Observed Prop.	Test Prop.	Asymp. Sig. (2-tailed)
اقتصاد Group 1	<= 3	4	.20	.50	.012
Group 2	>3	16	.8		
Total		20	.100		

بدین ترتیب یافته‌های تحقیق و آزمون‌های آماری صورت گرفته، ارتباط منطقی پاسخ‌ها را در راستای نقش گردشگری در توسعه فرصت‌های اشتغال و افزایش درآمد نشان می‌دهد. در ادامه جهت آگاهی از ارتباط بین توسعه گردشگری منطقه و افزایش اشتغال، توسعه گردشگری منطقه و افزایش درآمد مردم از آزمون همبستگی (Correlation) بهره گرفته‌ایم.

برای بررسی میزان همبستگی بین متغیرهای توسعه گردشگری منطقه و افزایش اشتغال از روش همبستگی پیرسون، کندال، اسپیرمن^۱ استفاده شد. با توجه به جدول ۵ و نتایج حاصله از آزمون‌ها و سطح معنی دار بودن، فرض عدم همبستگی میان توسعه گردشگری منطقه و افزایش اشتغال در سطح ۵٪ رد شده و بدین ترتیب بین این دو متغیر همبستگی وجود دارد.

جدول ۵) میزان همبستگی بین توسعه گردشگری منطقه و افزایش اشتغال

آزمون آماری (ضریب همبستگی)	Correlation Coefficient	Sig. (2-tailed)
Pearson	.521	.019
Kendall's tau_b	.498	.013
Spearman's rho	.592	.006

برای بررسی میزان همبستگی بین متغیرهای توسعه گردشگری منطقه و افزایش درآمد مردم نیز از روش همبستگی پیرسون، کندال، اسپیرمن استفاده شد. با توجه به نتایج حاصله از آزمون‌ها در سطح معنی دار بودن، فرض عدم همبستگی توسعه گردشگری منطقه و افزایش اشتغال در سطح ۵٪ رد شده و بدین ترتیب بین این دو متغیر همبستگی وجود دارد.

جدول ۶) میزان همبستگی بین توسعه گردشگری منطقه و افزایش درآمد

آزمون آماری (ضریب همبستگی)	Correlation Coefficient	Sig. (2-tailed)
Pearson	.452	.045
Kendall's tau_b	.487	.015
Spearman's rho	.561	.010

نتیجه گیری

گردشگری در هر ناحیه‌ای می‌تواند باعث ایجاد و افزایش اشتغال شود و این امر در جهت توسعه اقتصادی و اجتماعی ناحیه اهمیت به‌سزایی دارد. منطقه خوانسار به جهت موقعیت طبیعی خاصی که دارد، دارای آب و هوای بسیار مناسب جهت گردشگری می‌باشد. منطقه دارای شرایط مناسب ییلاقی است، با تابستان‌های معتدل و زمستان‌هایی نسبتاً سرد، صدها چشمه جوشان دره خوانسار را سرسبز و خرم ساخته و بر لطافت هوایش افزوده است. جاذبه‌های طبیعی این نکته را به خوبی نشان می‌دهد که منطقه از لحاظ پتانسیل طبیعی، اکوتوریستی در ترغیب گردشگران نقش مؤثری را ایفا می‌نماید.

در حال حاضر، آن دسته از تولیدات شهرستان که در کسب درآمد شاغلان و ایجاد شغل نقش اصلی دارند، عمدتاً در داخل خود شهرستان به فروش می‌رسند. به عبارتی میزان درآمد کاملاً وابسته به مکان است، به طوری که اگر گردشگران به این شهرستان مراجعه نمایند و محصولات این شهرستان را خریداری کنند، در کسب درآمد مؤثر خواهد بود. این شرایط سبب می‌شود که میزان درآمد حاصل از گردشگری محدود و منوط به میزان مراجعه‌کنندگان به شهرستان خواهد بود. آزمون آماری Tes Binomial^۱ در مورد نقش گردشگری منطقه در فرصت‌های اشتغالی و همچنین افزایش درآمد حاکی از این امر است که گردشگری در شهرستان خوانسار باعث ایجاد فرصت‌های اشتغالی (۱۰/۲) و

^۱-.Pearson ,Kendall's tau_b ,Spearman's rho

افزایش درآمد می‌گردد و از طرفی دیگر دارای یک همبستگی بین گردشگری منطقه با فرصت‌های شغلی (۵۹٪). ضریب همبستگی) و همبستگی گردشگری با افزایش درآمد (۵۶٪). ضریب همبستگی) دارد. براساس مواد فوق و نتیجه حاصله توجه به صنعت گردشگری و به خصوص اکوتوریسم امری مهم است که می‌تواند توسعه منطقه را به همراه داشته باشد؛ چراکه متأسفانه نگرش غالب دست اندرکاران بخش جهانگردی، این است که جاذبه‌های جهانگردی را بیشتر در آثار و بناهای کهن جستجو می‌کند و بابت توجهی نسبت به جاذبه‌های طبیعی کشور و یک سو نگرانی از دیگر جاذبه‌های کشور از جمله صنعت روبه رشد سریع اکوتوریسم غفلت می‌کنند.

به هر حال با توجه به جاذبه‌های طبیعی و تاریخی شهرستان خوانسار، می‌توان با سرمایه‌گذاری در زمینه گردشگری منطقه، ایجاد تسهیلات و تبلیغات مناسب زمینه ورود هرچه بیشتر گردشگران را به شهرستان مورد نظر فراهم آورد که می‌تواند جوابگوی نیازهای شغلی افراد ناحیه نیز باشد.

راهکارها

مطابق گزارش سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان اصفهان، مهم‌ترین محدودیت‌های توسعه شهرستان خوانسار عبارت است از: ۱- کمبود تأسیسات و تجهیزات گردشگری و مراکز اقامتی؛ ۲- وجود موانع اجتماعی- فرهنگی در توسعه فعالیت‌های گردشگری؛ ۳- کوچک و پراکنده بودن اراضی کشاورزی و تبدیل اراضی مستعد کشاورزی به ساخت و ساز.

از طرفی سهم اعتبار اختصاص یافته به بخش‌های گردشگری و کشاورزی در مقایسه با سایر بخش‌ها قابل ملاحظه می‌باشد، که در واقع این امر قابلیت اجرایی شدن پیشنهادات مربوط به توسعه شهرستان را به‌طور چشمگیر افزایش می‌دهد. از این رو نویسندگان مقاله حاضر، راهکارهای ذیل را جهت افزایش درآمد، ایجاد شغل و توسعه همه جانبه شهرستان مؤثر دانسته و پیشنهاد می‌نمایند:

- به جهت توسعه گردشگری منطقه و همچنین ایجاد فرصت‌های شغلی بیشتر و افزایش درآمد، تسریع در تکمیل و بهره‌برداری پروژه‌های مربوط به گردشگری منطقه (راه اندازی هتل سه ستاره زاگرس، دهکده گردشگری با وسعت ۴۵ هکتار و...) مؤثر می‌باشند؛
- تلاش در جهت تبدیل گردشگری منطقه از کوتاه مدت (اقامت‌های یک یا دو روزه) به بلند مدت براساس اصل رفع نیازها و تجهیزات گردشگران به منظور اشتغال پایدارتر گردشگری و افزایش درآمد بیشتر؛
- شناسایی محدودیت‌ها و موانع اصلی گسترش گردشگری؛
- ارتقاء وضعیت و خدمات قابل ارایه مراکز اقامتی مختلف به گونه‌ای که نیازهای موجود و آتی گردشگران باشد؛
- معرفی مؤثر تولیدات کشاورزی به ویژه آن دسته از محصولات که نوع و کیفیت آنها شهرستان خوانسار را در سطح ملی و در مراحل بعدی سطح بین‌المللی از سایر مناطق می‌سازد؛
- سازماندهی کردن تولیدات از نظر رتبه بندی مرغوبیت و اخذ استانداردهای لازم؛
- شناسایی بازارهای هدف در سطوح مختلف و جهت دهی تولیدات به سمت برآوردن تقاضای مؤثر؛
- تلاش در جهت ارتقاء میزان پذیرش و استقبال ساکنان منطقه از گسترش گردشگری؛
- در نظر گرفتن مکان‌هایی به عنوان مراکز اقامتی شناور در فصول و مواقعی که میزان گردشگران منطقه به اوج خود می‌رسد.

منابع و مآخذ

- ۱) اطلس ملی گردشگری ایران (۱۳۸۱)، ناشر: سازمان نقشه برداری کشور.
- ۲) ای. فنل، دیوید (۱۳۸۵)، مقدمه ای بر طبیعت گردی، ترجمه اولادی قادیکلایی، جعفر، انتشارات دانشگاه مازندران، چاپ اول.
- ۳) پاپلی یزدی، محمد حسین و سقایی، مهدی (۱۳۸۵)، گردشگری (ماهیت و مفاهیم)، انتشارات سمت، تهران، چاپ اول.
- ۴) پوراحمد، احمد و تحریریان، محمدحسین (۱۳۷۹)، نقش جهانگردی در اشتغال شهرستان کرمان، نشریه علمی- پژوهشی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، شماره ۴۴، صفحات ۷۱-۵۷.
- ۵) پیراسته، اسماء، علی جوزی (۱۳۸۶)، بررسی جاذبه های اکوتوریسمی در جزیره قشم و تفکیک انواع جاذبه گردشگری بر حسب نوع منابع با ارایه به صورت نقشه (GIS) و ارایه راهکارهای مدیریتی، مجموعه مقالات همایش منطقه ای جغرافیا، گردشگری و توسعه پایدار، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلام شهر.
- ۶) جنتی، محمد جاوید (۱۳۸۲)، اکوتوریسم، پایان نامه کارشناسی، دانشگاه اصفهان.
- ۷) ذاکری، حمید (۱۳۸۲)، اکوتوریسم جدید، روزنامه همشهری، شماره ۳۳۱۸.
- ۸) راهنمای گردشگری خوانسار (۱۳۸۵)، سازمان میراث فرهنگی استان اصفهان.
- ۹) زاهدی، شمس السادات (۱۳۸۵)، مبانی توریسم و اکوتوریسم پایدار (با تأکید بر محیط زیست)، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی، چاپ اول تهران، تعداد صفحات ۲۱۵.
- ۱۰) زاهدی مازندرانی، محمدجواد (۱۳۸۳)، ضرورت‌های کارکردی توسعه اشتغال در بخش کشاورزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه، شماره ۴۵، صفحات ۴۸-۴۱.
- ۱۱) سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اصفهان (۱۳۸۵)، سالنامه آماری استان اصفهان، اصفهان.
- ۱۲) سالنامه آماری سرشماری عمومی نفوس و مسکن (۱۳۷۵)، شهرستان خوانسار.
- ۱۳) سالنامه آماری سرشماری عمومی نفوس و مسکن (۱۳۷۵)، شهرستان خوانسار.
- ۱۴) سلطانی، زهرا (۱۳۸۷)، ارزیابی توان اکوتوریسم و برنامه ریزی توسعه پایدار گردشگری طبیعت در شهرستان خوانسار، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- ۱۵) غروی نخجوانی، سیداحمد (۱۳۸۱)، بحران بیکاری در اقتصاد ایران، پژوهشنامه اقتصادی، پاییز ۸۱، شماره ۶، صفحات ۱۸۴-۱۷۱.
- ۱۶) قره نژاد، حسن (۱۳۸۶)، مقدمه ای بر توسعه گردشگری و مهمانپذیری، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد، چاپ اول.
- ۱۷) کرباسی، علیرضا، هاجر اثنی عشری و حسن عاقل (۱۳۸۷)، پیش بینی اشتغال بخش کشاورزی در ایران، اقتصاد و توسعه کشاورزی (علوم و صنایع کشاورزی)، جلد ۲۲، شماره ۲، صفحات ۴۳-۳۱.
- ۱۸) گگی، چاگ وان. و همکاران (۱۳۸۲)، جهانگردی در چشم انداز جامع، ترجمه علی پارسائیان و محمد اعرابی، انتشارات دفتر پژوهش های فرهنگی، چاپ دوم.
- ۱۹) محلاتی، صلاح الدین (۱۳۸۰)، درآمدی بر جهانگردی، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، چاپ اول.
- ۲۰) مختاری ملک آبادی، رضا (۱۳۸۲)، بررسی تحلیل پتانسیل های گردشگری بخش باغبانداران و برنامه ریزی توسعه آن، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- ۲۱) معصومی، مسعود (۱۳۸۱)، ماهیت فعالیت های گردشگری، پیام سبز، شماره ۱۲.
- ۲۲) مهدی نژاد، محمود و محسن سقایی، (۱۳۸۳)، چالش های صنعت توریسم در ایران، سپهر، ۵۱.
- ۲۳) مهندسین مشاور شهر و خانه (۱۳۸۸)، برنامه راهبردی- ساختاری- عملیاتی توسعه گردشگری استان اصفهان، جلد ۳۵، سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان اصفهان.
- ۲۴) میر محمدی، حمیدرضا (۱۳۷۲)، جغرافیای خوانسار، انتشارات آستان قدس رضوی، جلد اول، چاپ اول.
- ۲۵) میر محمدی، حمیدرضا (۱۳۷۸)، جغرافیای خوانسار، انتشارات آستان قدس رضوی، جلد دوم، چاپ اول.
- 26) Buckley, R (1994), A Framework for Ecotourism. *Annals of Tourism Research* 21:629±642.
- 27) Fennell,D.A.&. Eangles,P.F.J, (1990), Ecotourism in costarica: a Concept frame work, *The Journal of Park and Recreation Administration*8(1): 23-34.
- 28) Hvenegeard, Can, (1994), Ecotourism, *The Journal of Tourism Studies*, Vol.15, No.2.
- 29) Swarbrooke john (1998), *Sustainable Tourism Management*, Newyork ,Cobi.
- 30) Vellas, F. (2011), *The Indirect Impact of Tourism:An Economic Analysis*, Third Meeting of T20 Tourism Ministers Paris, France.
- 31) World Tourism Organization (1996), *Global Overview: PreliminaryResults*. Madrid: World Tourism Organization.
- 32) Ziffer, K. A. (1989), *Ecotourism: the Uneasy Alliance*. Conservation International, Washington, D.C.

